

חמודי שי

על התורה והמועדים

הגנינים ורעיונות מחודשים בדרך הדרוש והמוסר בפרשת השבוע | גלין ט"ז | פרשת אמור תשפ"ו

אוכל נפש ביום כיפור בימי שלמה

א

ב ת ו ה " ק

ב פ ר ש ת י נ ו

"וְכָל מְלֹאכָה

לֹא תַעֲשׂוּ בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם פְּכָרִים הוּא לְכַפֵּר
עֲלֵיכֶם לְפָנַי ה' אֱ-לֹהֵיכֶם" (כג, כח).

איסור בישול לקטן ביום כ" משום שאינו שווה לכל נפש

המהרא"ל צינץ מבאר בכמה דרכים, האחד דקרא לרמז
בא ההבדל בין יום כיפור ליום טוב שבו הותרה "מלאכת
אוכל נפש". ביום כיפור שמתענים, לא הותר כלום
מפני אוכל נפש, "ואם תאמר הרי תינוקות מותרים,
יש לומר כיוון דמוגמר ביום טוב
אסור משום שאינו שווה לכל נפש, אם
כן, כיוון שאין אוכל נפש רק לקטנים
אפילו ביום טוב לא שרי כהאי גוונא."
הרי דבדבר שאינו שווה לכולם, אין בזה
היתר של אוכל נפש.

הותר האכילה והבישול ביום כיפור בימי שלמה בחנוכת המקדש

וביאר בעוד אופן, ע"פ מה שאמרו
חכמינו ז"ל (מועד קטן ט, א), אמר רבי
פרנך אמר ר' יוחנן אותה שנה לא עשו
ישראל את יום הכיפורים, כי היה שעת
חנוכת הבית שבנה שלמה" הם חגגו
אכלו ושתו. (רש"י הסביר שהסיבה
היא ששלמה המלך קבע שבועיים של
שמחה לפני סוכות).

"והיו דואגים ואומרים שמא נתחייבו
שונאיהם של ישראל (היינו ישראל)
כליה, יצתה בת קול ואמרה להם,
כולכם מזומנים לחיי העולם הבא.
מאי דרוש, התם צורך גבוה הכא
צורך הדיוט, ופריך: "הכא נמי מיעבד
ליעבדו", היינו שישמחו, רק "מיכל
לא ניכלו ולא לישתו" - בלי לאכול
ולשתות, ומשני אין שמחה בלא אכילה

עניינים שנתבאר

א

ב' מהלכים מהמהרא"ל צינץ באיסור
בישול ביום כ" ---- היתר קטנים לאכול
ביום כ" הוא הנאה שאינו שווה לכל נפש
----- הותר האכילה ביום כיפור בימי
שלמה כשהושלם בנין המקדש ----
יבוא הגואל ויבנה המקדש ויותר אוכל
נפש אפילו ביום כ" בימי חנוכתו

ב

ע"י ונקדשתי יש כח לקדש הזמנים ויו"ט
----- ב' ביאורים מהחידושי הרי"ם ---
--- הגילוי דבכל עשרה יש שם שכינה

ג

עניין מצוות לקט שכחה ופאה בפרשת
המועדים ----- הצטלבות לקט שכחה
ופאה חג השבועות ומגילת רות -----
עומק עניין "פלוגי אלמוני" ----- בועז
רק ביקש להקים שם למחלון ובזה זכה
לשם טוב לנצח ----- דברי המהר"ל
על ההקשר בין לקט שכחה ופאה
לקרבנות ----- עניין "כאילו בנה בית
המקדש"

ד

הטעם שהזכיר כאן נר המערבי -----
השכינה איתנו ומגינה עלינו לעולם ועד

ושתייה, (ופירש רש"י שאכלו ושתו ובישלו מאכלם ביום
הכיפורים).

המהרא"ל צינץ כתב, דרש"י זה בפירוש נמצא בעין
יעקב, (אבל בפירוש רש"י בגמרא גרסה זו לא מופיעה)
ומקשה המהרא"ל צינץ, מה הטעם לא בשלו מאתמול
ערב יום הכיפורים, וכן קשה על קרבן שלמי שמחה
שיכולה לישחט בערב יום כיפור שהרי הוא נאכל לשני
ימים ולילה אחד. ותירץ, שמאחר והוא "מותר באכילה,
הרי הבישול הוא לצורך אוכל נפש ומותר גם הבישול
כמו ביום טוב." דהיינו כיון שיש היתר לאכול ולשתות
הרי זה כמו יום טוב לכל עניין ומותר לבשל בו.

ברצוני להוסיף מהלכות יום טוב שיש מושג של אוכל
טרי. לדוגמא, מותר לאפות לחם טרי
אם הלחם היחיד שיש לך קפוא או קר,
ולשמחת חנוכת ביהמ"ק לא גרע ויש
לשמוח עם אוכל טרי.

יבוא הגואל ויבנה המקדש ויותר אוכל נפש אפילו ביום כ" בימי חנוכתו

ויה"ר שנזכה לעוד חנוכת הבית בה
נאכל ונשתה ונבשל בכל יום, כולל
יום כיפור, ותהיה לנו כזאת דרגה של
שמחה בחנוכת בית המקדש שעתידי
להיבנות, אמן סלה.

ב

בפרשתנו (כב, לב) נאמר "וְנִקְדַּשְׁתִּי
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם."
פסוק זה מופיע ממש לפני המועדים,
ובספורנו, "ונקדשתי" בתוך בני
ישראל לעשות עמהם נפלאות. הטעם
לכך "אני ה' מקדשכם", הרי לדעת
הספורנו "ונקדשתי" משמעו שהקב"ה
עושה הרבה נפלאות לבני ישראל.

ע"י ונקדשתי יש כח לקדש הזמנים ויו"ט

החידושי הרי"ם, שהיה תלמיד של

המרא"ל
צינץ, מבאר
בב' דרכים
פסוק זה.
ביחס לניגוד

ב) המצווה הזו נאמרה ממש בפרשה הקודמת, אז למה לחזור עליה כאן.

המפרשים עמדו על שאלה זו, ואני אביא שניים מהראשונים הקדמונים כדי לשפוך אור על שאלה זו.

רש"י בד"ה "ובקצרכם" - "חזר ושנה לעבור עליהם בשני לאוין. אמר רבי אבדימי ברבי יוסף מה ראה הכתוב ליתנם באמצע הרגלים פסח ועצרת מכאן וראש השנה ויום הכפורים וחג מכאן? ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו".

האבן עזרא בד"ה "ובקצרכם את קציר ארצכם" - פעם שנית, כי חג שבועות בכורי קציר חטים, הזהיר שלא תשכח מה שצויתך לעשות בימים ההם.

של "ונקדשתי בתוך בני ישראל" שמדבר על הציווי להיות קדושים בדרגה כזו של להיות מוכנים להקריב את עצמינו עבור ה' אם נקראים לכך. ואז יש את המצווה להכריז על הימים טובים ע"י קידוש החודש. זה למעשה סיבה ותוצאה, מאחר ויש לנו קדושה כתוצאה ממצוות "ונקדשתי", ע"כ יש לנו את הכוח להכריז על מקראי קודש שהם הימים טובים המחזירים קדושה לתוך הזמן.

מזה דכל בי עשרה שכינה שריא

עוד ביאר, "ונקדשתי בתוך בני ישראל" וגו', חכמינו ז"ל למדו מזה, ששכינה שורה על עשרה, מנין. "כי בכל איש הישראלי יש נקודה קדושה פנימית." מאחר ואנחנו מתאספים באהבה גדולה, "נקודה אחת קדושה כלולה מעשרה, וזה בתוך בני ישראל - בפנימיות שבהם." זאת אומרת שכל מנין, כאשר כלל ישראל באים יחד, יש השראת שכינה.

וזה ונקדשתי בתוך בני ישראל. קדושת ה' מתגלה בתוך כלל ישראל על ידי איחוד הקדושה שכבר קיימת בתוך כל אחד ואחד מעם ישראל, וזה כאשר מתכנסים יחד למנין באהבה, זהו תלמיד של המהרא"ל צינץ, שהיארציט שלו חל ב-ג' אייר. ויה"ר שלנשמה של המהרא"ל צינץ, רבנו אריה לייב בן משה, תהיה עלייה.

ג

עניין מצוות לקט שכחה ופאה בפרשת המועדים
וּבְקִצְרְכֶם אֶת קִצִּיר אֲרָצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֶךְ
בְּקִצְרְךָ וְלִקֵּט קִצִּירְךָ לֹא תִלְקֵט לְעֵנִי וְלִגֵּר תַּעֲזֹב
אֶתְּ אֲנִי ה' אֱ-לֹהֵיכֶם (ויקרא כג, כב).

בפרשת אמור יש את פרשת המועדים הכוללת את השלש רגלים, ראש השנה, ויום הכיפורים. מעבר לקריאת פרשה זו כחלק מפרשת אמור שקוראים פעם בשנה, פרשת המועדים שבתוך פרשת אמור היא הקריאה לכמה מהמועדים. פרשת המועדים פותחת עם חג הפסח, וממשיכה לימי העומר, שבועות, ראש השנה, יום כיפור, וימי הסוכות. אך לאחר חג השבועות, לפני ראש השנה, יש את הפסוק הנ"ל על מצוות לקט, שכחה ופאה שלכאורה אין זה מקומו, וזה משני טעמים:

(א) זה לא מהלכות המועדים.

הצטלבות לקט שכחה ופאה חג השבועות ומגילת רות

דברי האבן עזרא מובנים היטב, אך לפי רש"י, ודברי רבי אבדימי שהביא, עדיין יש לתמוה, שהרי היה אפשר להכניס את הפסוק הזה של הציווי של לקט שכחה ופאה בכל מקום בפרשת המועדים, ולמה התורה בחרה להכניס את זה דווקא לאחר חג השבועות?

והנה כשהתבוננתי בפסוק נזכרתי בספר רות שכל הספר סובב על החסדים שבועז גמל לרות על ידי המצוות האלה של לקט שכחה ופאה שהייתה גם ענייה וגם גיורת, כנזכר בפסוק, שבסופו של דבר בנה את מלכות בית דוד. יש הרבה לדרוש על עומק פנימיות העניין שע"י חסד זוכים לבניין המלכות, אבל לעת עתה נתבונן בהקשר של העיתוי כדברי אבן עזרא. רות התחילה את המסע שלה ליהדות ולעם ישראל וחזרה עם נעמי "בתחילת קציר שעורים" (רות א, כב) שפירש רש"י שזה קצירת העומר וכידוע ימי העומר הם ההכנה לקבלת התורה בחג השבועות. ובאמת מתן תורה שבאותו דור של יציאת מצרים היה בבחינת גירות ממש, כדאיתא במסכת יבמות, ממש כמו שרות התגיירה.

כידוע שמואל הנביא כתב את ספר רות להודיע חשיבות ייחוס דוד המלך, ובאמת ההילולא של דוד המלך בחג השבועות. ועיין בשפת אמת לחג השבועות שמוסיף רעיון נפלא שספר רות הוא כנגד קבלת תורה שבעל פה שדווקא מכוח תורה שבעל פה אנחנו דורשים "עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית" וזה כל ההכשר של בית דוד לבוא בקהל ה' ולהיות ראוי למלכות.

עומק עניין "פלזני אלמוני"

והנה ע"פ דברינו ודבריו הק' של השפ"א עלה בדעתי

על מש"כ
ויאמר הגאל
לא אוכל
לגאל-לי פן-
אשחית את-

נחלתי גאל-לך אתה את-גאלתי כי לא-אוכל לגאל:
(רות ד, ו).

רש"י ד"ה פן אשחית את נחלתי - "זרעי, כמו: 'נחלת ה' בנים'; לתת פגם בזרעי, שנאמר: "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'" וטעה בעמוני - ולא עמונית מואבי - ולא מואבית".

אפשר לומר מפני ש"פלוני אלמוני" חשש כל כך על שמו ושם משפחתו שלא יהי' שום "פגם" בעיני הבריות בגלל הנישואין עם גירות מואבית, ולא קיבל עליו באמונה שלמה את הפסק של השופט הצדיק ובית דינו, שהם הם כוח תושבע"פ, נענש מדה כנגד מדה, ונשתקע שמו ושם משפחתו לגמרי וידוע לנצח כ"פלוני אלמוני" והתקיים בו באופן מדויק מה שאמרו חז"ל "הרודף אחר הכבוד - הכבוד בורח ממנו" (עירובין יג, ב), הוא רצה להתכבד בשמו ונשתקע שמו.

בועז רק ביקש להקים שם למחלון וזכה לשם טוב לנצח

בניגוד גמור ל"פלוני אלמוני" בועז לא הביט להגדלת שמו אלא דווקא להקים שם למחלון, שהיה בעלה של רות, שמת ללא יורש להמשיך את שמו ושם משפחתו, ככתוב: "וְגַם אֶת רוּת הַמֹּאֲבִיָּה אֵשֶׁת מַחְלוֹן קָנִיתִי לִי לְאִשָּׁה לְהֵקֵם שֵׁם הַמֵּת עַל נַחְלָתוֹ וְלֹא יִכְרַת שֵׁם הַמֵּת מֵעַם אַחִיו וּמִשְׁעַר מִקוֹמוֹ עֲדִים אַתֶּם הַיּוֹם" (רות ד, י). בועז רק רצה להקים שם למחלון ואפילו מעשה אציל זה היה מוכן לתת ל"פלוני אלמוני" לעשות במקומו, אם היה רק רוצה. זקני העיר בראותם את חוסר ה"אנוכיות" של בועז לברוח מהכבוד ורק לתת שם וכבוד לאחרים ברכוהו בזה הלשון "יתן ה' את האשה הנפאה אל ביתך ככרחה וכלאשה אשר פנו שתיקהם את בית ישראל ועשה חיל באפרתה וקרא שם בבית לחם" (רות ד, יא). מעבר לכל דברי חז"ל והמפרשים על מה שזקני העיר שכולם היו משבט יהודה הקדימו את רחל ללאה נ"ל להוסיף שהזקנים רמזו לבועז שהוא ממש בבחינת רחל שהייתה מוכנה למסור את עצמה וכל חלקה בכלל ישראל ומסרה את הסימנים ללאה כדי לא לביישה, וכך בועז רק התכוון לטובת שם מחלון והיה מוכן "לכבד" את "פלוני אלמוני" במעשה אציל זה, וכמו שרחל זכתה ע"י מעשיה האצילים להיות "עקרת הבית" כך בועז שברח מהגדלת שמו יזכה ל"וקרא שם בבית לחם" ופירש"י - יגדל שמך (ועיין בסוף המאמר).

דברי המהר"ל על ההקשר בין לקט שכחה ופאה לקרבנות

עתה נחזור ונעיין בדברי רש"י לאור מה שכתבנו לעיל. ונקדים בזה מה שכתב רבינו המהר"ל מפראג בספרו גור אריה על רש"י לבאר למה דווקא לקט שכחה ופאה נחשבים כאילו בנה בית מקדש והקריב את כל קרבנותיו בו. כל מעשה חסד עושה נחת רוח להשי"ת, אבל בזה שהשי"ת הוא ציווה לעשות את זה באופן הזה דווקא של לקט שכחה ופאה שציווה על פרטי המעשה לא רק על הצדקה בכללות, כל פרטי העשייה כולו על פי ציווי השי"ת לכך נחשב קרבן שהוא כליל להי"ת. דברי המהר"ל שופכים אור על העניין למה לקט שכחה ופאה נחשבים כמו קרבן להשי"ת, אבל עדיין הניח לנו מקום להתגדר בו למה זה כאילו בנה בית המקדש והקריב עליו כל קרבנותיו בתוכו.

עניין "כאילו בנה בית המקדש"

ונ"ל ע"פ דברי חז"ל "אמר עולא אין ירושלים נפדה אלא בצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" (שבת קלט, א) דברים אלו שגאולה ובניין ירושלים תלויים בצדקה וחסד נמצאים לרוב בדברי חז"ל. והנה, ירושלים היא מקום המקדש ומקום מלכות בית דוד שתלויים זה בזה כידוע, וכל זה מכוח מתן תורה בשבועות שע"י זה ירדה השכינה שהיא מלכות ה' לארץ ומכוח זה יש לנו מלכות בית דוד ובית מקדשינו.

ודבריו של רב אבדימי ברבי יוסף התקיימו בבוועז שנתן לקט שכחה ופאה כראוי לרות שממש הייתה בגדר "לעני ולגר" ועי"ז זכה למלכות ע"י נכדו דוד המלך ולבנות בית המקדש הראשון על ידי נכדו, שלמה המלך, ובאמת בזה דווקא זכה ל"הגדלת שמו לנצח" שעמודי המקדש נקראים "יכין ובוועז" וכן יהיה בבניין בית המקדש השלישי והנצחי ע"י זרע זרעו מלך המשיח שיבוא בב"א.

ד

חידוש למאי הוזכר מצוות הנרות ליד שלוש רגלים

בתוה"ק בפרשתנו צו את בני ישראל (כד, ב). וברש"י ד"ה צו את בני ישראל "זו פרשת מצוות הנרות ופרשת ואתה תצווה לא נאמרה אלא על סדר מלאכת המשכן, לפרש צורך המנורה". ותמוה למאי הובא לכאן פרשת הנרות, ואין זה מן הענין של פרשתנו. ובפסוק ג' "מחוץ לפרוכת העדות באוהל מועד יערוך אותו אהרן מערב עד בוקר לפני ה' תמיד, חוקת עולם לדורותיכם". וברש"י "ורבותינו דרשו על נר המערבי

יום החמישים - מתנה מאת הקב"ה!

שהוא עדות
לכל באי עולם
שהשכינה
שורה
בישראל

שנותן בה שמן כמידת חברותיה וממנה היה מתחיל ובה היה מסיים.

הנס במשכן ובמקדש הוא הנר הדולק לעולם

ויעויין בגמ' (שבת כב, ב) "אמר רב ששת מחוץ לפרוכת העדת יערוך, וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו, אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות? אמר רב זו נר מערבי, שנותן בה שמן כמדת חברותיה, וממנה היה מדליק". הנס הגלוי במנורה במשכן במדבר, וכמו כן בבית המקדש, שבזה מראה הקב"ה לכל העולם, שנר מערבי זה הוא נר התמיד שלעולם לא כבה כי השכינה תמיד שרויה בכלל ישראל.

וכן כאן יש לתמוה, מה הקשר לפרשת המועדים? לעניות דעתי, זה ממש המשך ענין המועדים! בפסח מרגישים את גאולת ה', בחג הסוכות את ההגנה של ענני הכבוד, וכך בכל שנה בכל דור ודור. אבל איך נוכל להרגיש את הגנת השכינה תמיד ולא רק לפרקים? זה ע"י הנר המערבי.

האות שהשראת השכינה איתנו מאז ועד עולם

למותר לציין, שבימים טרופים אלו, דווקא עתה, זה העת לומר זאת, "מחוץ לפרוכת העדות יערוך אותה אהרון מערב עד בוקר". לומר לנו שיש ההגנה על כלל ישראל ע"י השכינה שנמצאת איתנו תמיד ומשגיחה עלינו תמיד, אולי זה לא בנגלה כמו בחג הסוכות והענני כבוד של דור המדבר, אבל היא קיימת לדורי דורות, בין אם בית המקדש קיים או לא, ה' רוצה שנדע שהשכינה שורה בישראל תמיד. ויה"ר שבזכות בעל ההילולא רבינו המהרא"ל צינץ זיעוכ"א, יעמוד לכל ישראל, ובזכות עיסוקנו בדבריו ופרסומו לרבבות עמך ישראל, יעמוד לנו ולזרעינו עד עולם, שנחוש ונראה את השראת השכינה בכל צעד ושעל, ויכירו וידעו כל באי עולם, כי לה' המלוכה, ולעמו ישראל יבוא תשועה ופורקן, ונזכה תיכף ומיד לביאת גואלנו משיחנו רוח אפינו, אמן.

מהרא"ל צינץ

ספירת העומר סגולה לגאולה!

המצוה הנשגבה של ספירת העומר, מקומה בפרשתינו. הפסוק מצוה ואומר: **שִׁבְעַת יָמֵי תְּמַיֵּמֶת תְּהֵי־יָנָה:**

וביארנו חז"ל במדרש רבה: "תני רבי חייא: שבע שבתות תמימת תהיינה, אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושיין רצונו של מקום. רבי חייא מבאר לנו שהכוונה במצוות "תמימות" היא, שעלינו לעשות את רצון ה'. הבה נבין יחדיו את הענין המיוחד שיש בימים אלו "לעשות רצונו של מקום".

נקדים שתי שאלות:

א. נאמר בגמרא 'אילו שמרו ישראל שתי שבתות, מיד נגאלים'. ולמה דווקא "שתי שבתות"?

ב. ישנה סתירה בפסוקים: מצד אחד נאמר לספור שבעה שבועות שהם בסך הכל ארבעים ותשעה יום. ומצד שני נאמר בפסוק "תספרו חמישים יום", והקושיא ידועה, למה נאמר חמישים, הרי יש רק מ"ט יום?

אומר רבינו המהרא"ל שיש כלל בכל מצוות התורה, שאנו עושים את המעשה שלנו, והקב"ה עושה שהמצווה פועלת בשמים תיקונים גדולים ועצומים, הרבה מעבר למה שאנחנו מבינים. וכך גם בספירת העומר, אנחנו בארבעים ותשעת ימי הספירה מתעלים ומתקדשים רק במ"ט שערי בינה, כי את השער החמישים איננו יכולים בעצמנו להשיג, ולכן אנו סופרים רק "שבעה שבועות".

אך אם אנו נעשה את תפקידנו היטב ונתעלה בארבעים ותשעת ימי הספירה, אזי הקב"ה יביא אותנו ממילא לשער החמישים אפילו שהוא למעלה מהשגתנו. ולכן הפסוק אומר "חמישים יום" כי נקבל מה' במתנה להגיע לשער החמישים, וזה דבר עצום! ששער החמישים הוא שער הגאולה! שכמו שבשנת החמישים שנת היובל נגאלים כל העבדים והשדות, כך כאשר הקב"ה יגיענו לשער החמישים, שהוא בבחינת יובל, נזכה לגאולה השלימה.

יישבנו את הסתירה. אנו סופרים ארבעים ותשעה, והקב"ה נותן מתנה את החמישים. ומה הכוונה אילו ישראל משמרים שתי שבתות? שתי השבתות הם פסח ושבועות. על פסח נאמר "ממחרת השבת". ועל שבועות נאמר "ממחרת השבת השביעית". אילו ישמרו ישראל את הזמן שבין פסח לשבועות בקיום הספירה בשלימות, מיד הם זוכים לשער החמישים ונגאלים!

ספירת העומר מסוגלת לקבל במתנה את הגאולה, אך בתנאי שאנו נעשה את המוטל עלינו לקבל עלינו תורה ומצוות בלב שלם, וכך ניכנס למ"ט השערים. ולכן הקב"ה אב הרחמן מזהיר אותנו: "תמימות תהיינה" תקיימו את מצות הספירה בתמימות, בעשיית רצונו של מקום, כדי שלא תאבדו שום יום מהארבעים ותשעה, וע"י כך תשיגו את שער החמישים, את הגאולה!